

**Disputatio inauguralis de chinchina ab iniquis judiciis vindicata / ... p. p.
Henricus David Stieler.**

Contributors

Stieler, Heinrich David.
Berger, Johann Gottfried von, 1659-1736.
Universität Wittenberg.

Publication/Creation

Vitembergae : Prelo Gerdesiano, [1711]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/gjxa63rz>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

L. XVI. 4 mi

49839/p

47991

35

Q. B. V.

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
 SERENISSIMO PRINCIPE REGIO AC DOMINO
DN. FRIDERICO AVGVSTO
 ELECT. SAXON. HEREDE
 DISSERTATIONEM INAVGVRALEM
 DE
CHINCHINA
 AB
INIQVIS IVDICIIS
VINDICATA

PRÆSIDE

D. IO. GOTHOFREDO BERGERO
 ARCHIATRO REGIO, COLLEG. MED. SENIORE
 ET PROF. PRIM

PRO LICENTIA

IMPETRANDI SVMMOS IN ARTE SALVTARI
 HONORES

P. P.

HENRICVS DAVID STIELER

DESSAVIA - ANHALT.

A. D. DEC. clō 15 cc. XI.

IN AVDITORIO MAIORI

HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS.

VITEMBERGÆ, PRELO GERDESIANO.

2 2

RECTOR MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIBI ERGO AC DOMINO

DR. RICHARDO AVGVSTO

PRINCIPALIS ACADEMIE

DISSERTATIONEM INVALENTIEM

DE

CHINCHINA

AB

MAJORE IUDICIS

VINDICATA

CAUSIDE

DR. JOHANNES BURGERS

MAJORE IUDICIS
ET PRINCIPALIS ACADEMIE

PRO LICENTIA

IN ACADEMIA
HONORIS

HERRN DAVID STEINER

MAJORE IUDICIS
ET PRINCIPALIS ACADEMIE

IN ACADEMIA
HONORIS

IN ACADEMIA
HONORIS

CHINCHINA

INIQUIIS IUDICIIS

VINDICATA

DISSERTATIO INAUGVRALIS.

I.

Merito divina vocatur medendi scientia, atque ad ipsum auctorem Deum refertur. Namque is, uti est benignus et providus in genus nostrum univcrsum, e terra herbas procreavit, et alia remediorum

genera condidit, suis quæque viribus prædita, quorum usu, et crebra effectorum atque eventuum observatione, orta est hæc salutaris professio, subinde aliorum salute, aliorum interitu, perniciofa discernens a salutaribus. Quam ideo nusquam non esse, vere *Celsus l. de re med. scripsit, in præfat.* Siquidem etiam imperitissimæ gentes herbas, aliaque prompta in auxilium vulnerum morborumque noverint. Quod enim ille apud *Plutarchum* testatur, in *dialogo de brutorum ratione*, fama acceptum, velle Aegyptios omnes inde usque ab initio medicos audire: idem de gentibus aliis, minus quidem cultis et moratis, apud alios, ac speciatim de Indiarum incolis, genere hominum indocto et agresti, apud *Gul. Pisonem, lib. ii. de Indiæ utriusque re natur. et med. in introduct.* relatum legimus: eos passim omnes medicinam facere, et morborum notitiam ex symptomatibus venari, ac neglectis causis occultis et abditis, communi quadam animi notione eruere indicationes ex morbis, iisque satisfacere contrarium remedium opponendo, et hos quidem per manus sibi traditis mendendi præceptis, atque remediis, tantum in arte profecisse, ut etiam eos, de quorum salute desperarint

sperarint Europæi, iique docti, Medici, et Chirurghi, cum horum admiratione brevi feliciter sanarint.

II.

ACutinam hac simplici via omni ævo ad hæc usque tempora Medici processissent, et, spretis rerum naturalium, quæ vocant, principiis, causisque physicis, ac hypothesibus aliis, utpote dubiis, et incertis, certa tantum, et explorata, causas puta morborum evidentes, et evenientia in his phænomena, atque effectus, et vires remediorum, eventuumque varietates, diligenter notassent. Sic enim illa saluberrima disciplina, uti ab omni Philosophorum secta secreta: ita, omni libera opprobrio vanarum opinionum, post observationem tam diuturnam, in hac præsertim Anatomies luce, quæ perspicue docet, a circulo sanguinis vitam pendere, ab illo perfectionis fastigio nunc paulo abesset propius, quo eam vel Chymix, vel Philosophix experimentalis atque Mechanicæ adiumento, perductam esse, multi frustra gloriantur. Sed posteaquam Medici, septis revulsis, altius quædam agitare conati, rerum quoque naturæ sibi co-

gnitionem vendicaverunt, tanquam sine ea trunca et debilis Medicina esset, ab illa recta via descivere, et Physicorum Chymicorumque sequuti sententias, multa, eaque contraria, opinionum commenta in illam introduxerunt, atque in varias divisi sectas, ita suis quique hypothefibus indulgere, ut non tam de morbis, recte cognoscendis, et curandis, quam de reddendis illorum ex suis principiis rationibus, iisque ad hæc somnia reducendis, atque ad eadem accommodanda medendi ratione, cogitarint. Quo fieri omnino debuit, ut, in varios delapsi errores, id demum, ubi medicina opus est, adeptos se sentiant, ut verba superflint, deficit medendi scientia. Ecquid enim nos aliud consequutos putemus, vel ex atomorum Democriti, et Epicuri, figura motuque variarum, et huc illuc, susque deque, casu et temere concursantium, glomere, atque ex omni, quam cum Gassendo multi suam fecerunt, Philosophia corpusculari, vel ex materia, forma et quatuor elementis Peripateticorum, vel ex materia subtili Cartesii, et ignotis tenuissimarum particularum motus legibus et figuris, vel ex sale, sulphure et mercurio chymicorum, acidi item et alcali pugnans,

gnis, vel ex calidi innati, et humidi radicalis, ignisque vitalis, tot porro facultatum, spirituum, archæorum, fermentorumque, ac eius farinæ fabulis aliis? quam ut huiusmodi Medicinæ æque ac Philosophiæ illius variæ levitas et inconstantia appareat. Quæ si minus in Philosophia reipublicæ obest: tamen in Medicina cædes et funera parare potest. Cum enim de primis rerum principiis, et hypothefibus eiusmodi aliis, quibus ad explicandas vitæ, et sanitatis, morborumque, ac remediorum, causas vulgo uti solent, neque inter sapientiæ Professores, neque inter Medicos conveniat, quid certius est, quam quod illa omnia incerta sint et dubia, atque ipsa adeo Medicina, quæ eiusmodi principiis superstruitur, incerta et dubia esse debeat?

III.

AT vero nihil hæc omnia ad Medicinam pertinere, eo quoque discitur, quod, ut iam pridem l. c. *Celsus* animadvertit, tam hi, qui talia statuerint, quam illi, qui diversa de istis senserint, ac etiamnum sentiant, ad eandem tamen sanitatem remediis usu exploratis homines perduxerint olim, et hodieque perducant. Ex quo cuivis est perspicuum, causarum huiusmodi,

di, quæ a coniecturis hominum pendent, et disputatione huc illuc trahuntur, investigationem in Medicina supervacaneam, ac inutilem, nec raro damnosam esse, atque ad eam artem non magis conferre, quam morborum et remediorum, quæ non ex hypothefibus, sed usu discitur, cognitionem. Siquidem toto die experimur, morbos, febres v. c. intermittentes, tam ab his curari, qui hæc aliave agnoscunt principia rerum, quam ab illis, qui illorum omnium sunt ignari, aut ea cuncta pro ineptiis habent, et rident. Eandem esse rationem aliarum hypothefium, earundem exemplo febrium patet. Has enim sanari constat non minus ab iis, qui febres istas oriri volunt ab humoribus putridis, per intervalla cor affligentibus, quam ab illis, qui eas vel a pituita, vel a bile, vel a succo pancreatico, aut fermento quodam acido, vel a sanguinis fermentatione atque effervescentia p. n. vel a spiritu quodam vitali, aut animali, accenso, archæove irascente et furioso, causisque aliis, nullo nexu cum superioribus colligatis, proficisci contendunt. Quæ quidem ratione fieri videas, idem genus remedii, quod illis in febribus prodesse usus docuit, huic putridos abigere humores, illi pituitam, isti

isti bilem, alteri humorem acidum corrigere, porro quibusdam fermentationem atque effervescentiam sanguinis sistere, nonnullis impetum tumultumque spirituum sedare, vel iratum placare archæum, aliis alia, et quibusvis quævis facere, eoque ridiculas reddi hypotheses et sectas Medicorum, atque, detracta hac larva, apparere demum, quantum inani hoc hypothesium amore, et intermisso observandi studio, tot retro seculis damni passa sit medicina, eamque, sibi relictam, sive nudam et simplicem, nullique implicitam sectæ, sed, quod principio dixi, causarum saltem evidentium, et virium morborum, remediorumque, observatione, sive experientia, fultam et innixam, salutarem demum et optimam esse. Nam quod de febribus dictum est, idem de morbis valere aliis, neminem intelligentium latere potest.

IV.

QVæ quidem dum affirmo, nihil interea detractum volo, vel Matheos, vel Philosophiæ experimentalis studiis: siquidem non uno modo artificis ingenium excitant et acuunt: et quamvis non faciant Medicum, tamen ornant eum, et aptiorem medicinæ reddunt, modo

B

caveat,

caveat, ne cornicum oculos subtiliori acie configere nitatur, et sibi mathematicam quendam theoriam, usu medico destitutam, fingat, atque obscuris omnibus, non quidem a cogitatione, sed ab ipsa arte reiectis, verissimum esse putet, de quo alicubi conqvestus est Verulamius, desiderari adhuc Philosophiam naturalem veram, ac realem, cui Medicinæ scientia inædificetur. Merito autem hypotheses improbo, ac reiicio, quæ vitæ nostræ, et morbis, atque remediis afinguntur, ipsique praxi, invita experientia, substernuntur. Cui quidem rei, ut multa omittam alia, vel unus cortex Peruvianus, qui vulgo China Chinæ, itemque Kinkina, dicitur, luculento esse documento potest, quem operæ pretium esse putavi, hoc loco ab iniquis, quæ interrupta falsis hypothesis experientia peperit, iudiciis vindicari, quod sibi par remedium in tollendis febribus intermittentibus non habeat. Nam etsi id satis etiam alii ostenderunt: tamen præcipientes quorundam de natura et viribus eius corticis opiniones tantum valuere, ut apud multos hodieque male audiat tutissimum illud pariter atque efficacissimum genus remediorum.

V.

ID autem, opinor, notius iam est, quam, ut exponi debeat, illum corticem arboris esse Peruvianæ, Indis Kina dictæ, cuius historiam Antonio Bollo debemus, eumque, diu ante ab illis adversus febres intermittentes adhiberi solitum, medio superiori demum seculo, postquam tam diu remedium huiusmodi omni artis ingenio frustra quæsitum et optatum fuit, Europæ innotuisse, accedente mox tanta ubivis terrarum existimatione, ut, cum in febre quavis intermittente, ipsaque quartana, quæ quondam inter scandala Medicorum referebatur, hora una alterave ante paroxysmum, unius, vel duarum pondere drachmarum, ex vino, vel aqua, datus, nunc unum, pluresve averteret paroxysmos, modo totam febrim fugaret, vulgo pulveris febrifugi nomen meruerit. Sed uti rerum omnium: sic etiam remediorum quædam sunt vicissitudines. Nam et illa, quæ nuper in magno habita fuerunt pretio, tandem quoque occidunt, et subinde resuscitantur. Id quod eidem huic cortici evenit. Vix enim fama eius plerasque Europæ partes pervase-

rat, cum a multis, non modo e vulgo, sed etiam principibus Medicorum, medicinæ empiricæ, fallacis et dolosæ, nomine appellaretur, quod interdum quidem febrim supprimeret, plerumque vero quosdam eius paroxysmos tantum suspenderet, certa graviori que recidiva. Neque adeo eius usu plus effici, quam, si ulceri cavo, et mox erupturo, cicatrix inducatur. Quod si sublata sit febris, non tamen ægrotum curatum esse, sed vitia humorum relinquere, indeque non solum reverti febres, et sæpius multiplicari, nec raro continuas fieri, sed morbos etiam alios diuturnos, feбри graviores, vel restare, vel nasci.

VI.

CVi quidem opinioni favebat, atque occasionem dabat hypothesis, qua febris in fermentatione quadam sanguinis aucta, secretioni noxiæ materiæ utili, ac necessaria, consistere credebatur. Huic deinde facile erat, aliam addere hypothesin: vi corticis illum sanguinis motum cohiberi, et sisti, eo que despumationem huius, et necessarias secretiones, excretionesque, minui, et detentam intus materiam noxiam, in vasis
et

et visceribus coacervari et figi, ac periculosas excitari obstructions, nec modo peiores inde recidivas, sed etiam alia, his graviora, mala proficisci. Neque enim corticem vi et facultate alia, quam constringente humores, et viscera, vasaque, aut præterea absorbente quidem fermentum febrile acidum, sed illud tamen concentrante, atque abdente in vasis et visceribus, pollere. Hoc iacto fundamento, etiam non difficile erat aliis, eadem vi corticis coangustante et figente irato ac sævienti in cerebro et nervis, aut ubicunque tumultuanti, spiritui et archæo, quo minus infensam naturæ materiam aggrediatur, et eiiciat, compedes iniicere, et porro cuivis quidvis fingere, modo vis remedii constringens, figens, concentrans, includens, et abdens noxiam materiam, eoque motus et insultus febriles remorans, febres autem non auferens, facta tecta maneat. Quo quidem fiebat, ut etiam ii, qui, experientia convicti, Chinchinam febres curare fateri habebant, id tamen ea non tam tuto, nec tam cito, iucundeque, quam ope salium, fieri, cum *Barbette*, *Prax. lib. iii, cap. 3.* existimarent.

VII.

His cum consentirent alii, alii dissentirent, inter disputationes, concertationum plenas, in medium prodit empiricus Britannus, qui, usu Londini edoctus, non quamvis Chinchinæ quantitatem febres depellere, et nimium dari pro una dosi ante accessionem, nec tamen satis restituendæ confirmandæque sanitati, eumque corticem, quod eo modo efficere minus possit, aucta, sed divisa in plures partes, dosi, ac iteratis vicibus statim a paroxysmo, eodem die vacuoque tempore, sumta, feliciter præstare, de nulla sollicitus hypothesi, qua id ratione fieret, Lutetiam Parisiorum se contulit, tantaque ibi felicitate hanc methodum adhibuit, ut accitus ad curationem Serenissimi Delphini, febris laborantis tertiana, ipsi Regi remedium aperuerit, magna auri vi, et annuis redditibus, equestrique ordine donatus. Quam deinde medicinam Rex tanti fecit, ut eam scriptis divulgari iuberet, constatque, non alio huc usque remedio usum esse Regem, quotiescunque febre quadam intermittente corripereetur. Ita igitur, quod Indi empirici invenerunt remedium, a Medicis

dicis vero rationalibus in contemptum adductum est, inventa meliori utendi ratione, empiricus Britannus dignitati suæ restituit. Idem vero docti quidam viri eodem tempore literis prodiderunt, e quibus in primis *Sydenhamius Tr. de morb. acut. et in ep. ad Rob. Brady*, laudem meretur, quamvis aliter *Listhero* videatur, qui modum exhibendi corticem hora una alterave ante accessionem vel centies a se feliciter compertum esse, scribit, *Exerc. med. III.*

IIX.

NAmque illud profecto exercitatione artis et crebra prudentum observatione iam satis notum est, febres intermittentes, modo primarum viarum ratio habeatur, et ventriculus, ubi aut bilis ægrum, aut cruditas, male habet, vomitione levetur, alvusque compressa solvatur, folius usu corticis, tuto, celeriter, iucundeque curari, siquidem is statim a paroxysmo, simul atque corpus integrum est, unius pondere scrupuli, vel plus minusve, pro ratione ætatis et constitutionis corporis, capiatur, et ita medio tempore, prout id longius, vel brevius est, singulis horis, vel altera, aut tertia quaque hora, ad

novæ

novæ usque accessionis tempus, continuetur, ita quidem, ut intervallo unius diei in tertiana, minimum semiuncia, et biduo in quartana uncia una consumatur, et, sive redierit paroxysmus, sive decesserit, eodem medio tempore eadem medendi ratio adhibeatur, minore tamen corticis quantitate, ubi ille non adfuerit. Namque ita febris sæpius prima alterave vice decedet, aut multo mitior futura est, et, tertia vice adhibito remedio, fere semper cessabit. Pari modo etiam in quotidiana, et duplici triplicique tertiana, vel quartana, occasione serviendum est, ut medio quoque tempore cortex, quanta satis est copia, adhibeatur. Sic enim canalem alimenterum, chylique vias, et ipsum sanguinem vi sua sensim imbuit, ac vitiatam corporis oeconomiam paulatim restituit, et corrigit, et infantes peræque ac senes, nec minus viros, quam mulieres adiuvat, atque id quidem moderate, citraque ullam molestiam, quæ dosin maiorem facile consequitur, efficit. Quo vero tuti a recidiva sumus, una alterave a febris discessu hebdomade repetitus per dies aliquot corticis usus, bis, vel pluries in die, prout necessitas requisierit, efficiet. Quin imo aliquando tertia, quarta-

quartaque vice per eadem, aut longiora temporis intervalla, ac præfertim, ubi quædam febris imminentis signa se produnt, eadem methodus utilis ac necessaria erit. Nam plerumque unius curatio adulti fescunciam, vel uncias duas, corticis requirit, raroque infra unciam unam absolvitur. Non opus est hic afferre exempla febris quartanæ, itemque tertianarum duplicium, ac triplicium, quæ, cum usui corticis, satis quidem diu, sed copia minus sufficiente, adhibiti, haud cessarent, eius aucta saltem, et iterata sæpius, dosi feliciter profligatæ fuerunt. Hoc modo usu et exercitatione constat, non tantum curationis eventum certum reddi, sed etiam tempus eventus prædici, neque aliud eo cortice præsentius antidotum excogitari posse, ac quævis illum remedia alia febrifuga, vel ex stibio, hydrargyro, et auro, vel ex crustaceis et testaceis, vel ex herbis, corticibus, et lignis, amaris, aromaticis, et adstringentibus, vel ex salibus omnis generis, parata, multis post se intervallis relinquere. Quo tamen loco non prætermittendum est, sublata febre, alvum, quotiescunque ex intermissione officii facta est ignavior, lenientibus saltem remediis subinde sollicitandam, at-

que in viam officii, qua exorbitaverat, reducendam, tum quoque, ubi quædam in præcordiis ventreque molestia sentitur, et homo neque cibum recte appetit, neque ab eodem sumto iuvatur, blanda vomitione, vel inferius benignis et mitibus auxiliis, per intervalla clementer expurgandam esse, ne ex saburra ventris, vel residuo humore vitioso, nova vis materiæ noxiæ succrescat, et vix febris liberatum voto suo defraudet, ac recidivam, vel morbum alium, pariat. Cui quidem scopo etiam Chinchina, mitiori sociata purganti, ut placet *Deckero, Exerc. Pr. p. 251*, conveniet. Ad cathartica vero fortiora, sive naturam magnopere turbantia, agitantiaque præfidia, non temere accedendum esse, merito multi artis periti monent, qui infausto id eventu, et certa cum recidiva, plerumque fieri, observarunt, quod nondum satis firmatus tonus ventriculi, et intestinorum, novam ab illorum stimulo vim patiatur, atque compages inprimis tenerrima vasorum lacteorum facile labem inde capiat.

IX.

Neqve vero probare vulgari Medicorum cantilena seducti Sydenhamii cautionem possum,

sum, ut ne præmature nimis, et antequam febris ipsa suo se marte aliquantisper protriverit, in usum hic cortex ducatur: quod alioqui non illud solum metuendum sit, ne a præpropere eius usu inefficax reddatur, et spem ægri fallat, sed etiam, ne de ægrotantis vita agatur, si sanguini, omni fermentationis nisu se despumanti, eam derepente iniiciamus remoram. Namque ex opinione vulgi, falsaque hypothese, hanc profectam esse cautionem, satis cuivis intelligenti patet. Rectius *Badus*, *Donzellus*, *Protospatharius*, *Listherus*, *Mortonus*, *Iones*, multique alii, statuerunt, et nuper admodum doctissimus *Bohnius*, senex experientissimus, adversus *Baglivum*, *peculiari diff. de præmat. intermittent. fuga suspecta*, præclare ostendit, id quod experientia docet, præmissis quidem, si opus fuerit, evacuans, ac præsertim emeticis, mox ineunte morbo, et ante, quam febris radices egerit, et succos, visceraque, ac vires corporis labefactarit, usu corticis vires illius feliciter frangi et atteri. Sic enim nec recidivarum, nec illorum metus est malorum, quæ male *Baglivus* usui corticis adscribit, cum feбри, ac perversæ curationi, ipsiusque impuritati corpo-

ris debuisset, quia recto corticis usu, naturam egregie adiuvantis, causam illorum malorum una cum febris tolli, et experientia monstrat, et ratio suffragatur, ita ut laudatus modo *Bohnius* l. c. testetur, innumerabiles fere, quibus initio morbi corticem præbuerit, eoque febrim sanarit, nihil damni cepisse. Ac minus quidem cum usu artis convenit, quod habet *Baglivus*, cum *Prax. lib. II. §. 2 et 3*, scribit, febrim tertianam nonnisi elapso decimo quarto die, quo quidem tempore sponte naturæ finiatur, febrifuga pati, et irritato prorsus conatu ante illud tempus remedia quævis adhiberi, aut certe non sine ingenti damno rudes Medicos intempestivo febrifugorum usu eam febrim, veluti in ovo, iugulare conari: quod, paucis interiectis diebus, vel ipsa redeat ferocius, vel eius loco quamplures gravissimi morbi, asthmata, hydropes, febres lentæ, phthises, aliaque mala, emergant. Hic discere potuisset a Præceptore suo, *Luca Tozzi*, quem rudem videri nolit ipse *Baglivus*, aphorismum Hippocratis *LIX, Sect. IV*, quo tertiana exquisita septenis ad summum circuitibus terminari dicitur, quove illius sententia innititur, non ita capiendum esse, ac si ante septem circuitus, sive ante
diem

diem decimum tertium, quo septima accessio revertitur, febris hæc nunquam a natura vincatur, sed summum eo terminum indigitari, ita, ut sensus sit, febrim hanc exquisitam, si non prius, quam tardissime septima accessione finiri, atque extremum eius terminum esse septimum accessions reditum, cum scilicet, ut ait *Tozzi, Comm. in aph. Hipp. p. 322, nullo artificis auxilio interrupta, sponte sua, ut consuevit, processerit.* Sin, addit idem, *antifebrilium medicamentorum, ut nostra sit ætate, usu corticis Peruviani, eius impetus infringatur, et periodicum fermentum bebetur, profecto citius esset abitura, sicut iam nunc passim experimur.* At vero febrim hanc raro quidem illo finiri termino, sed fieri plerumque, ut vel errore curantis, aut ægroti, vel ipsius mala naturæ habitudine, vel constitutione aeris minus congrua, causave alia occulta, febris non modo ultra illum terminum extendatur, sed etiam duplex triplexve evadat, notum est cuique, et ipse monuit *Hippocrates*, cum in *Coacis*, tertianam exquisitam, aut quinqve, aut septem, aut novem periodis finiri, tradit. Quamobrem hic doctissimus Medicus feбри huiusmodi mature remedia adhiberi ipse voluit, cum *lib. II. de morb. in-*

qvit : *Si febris tertiana detineat, siquidem post tres paroxysmos quartus prebendat, purgans per inferiora propinato : quodsi purgante non egere tibi videatur, pentaphylli radices, acetabuli quantitate in aqua tritas, bibendas dato. Si vero nec sic quidem sedetur, ubi multa calida laverit, trifolium, et silphii succum cum vino pari aqua admixta, propinato, reclinatumque stragulis, dum sudet, contegito.*

X.

NON pluris facienda est experientia *Pallii*, cum in *ep. ad Baglivum*, Gallos, scribit, pene omnes Chinchina in febribus feliciter uti, sed minime id in agro Romano, natura Gallia, ob varietates ventorum, tempestatumque coeli, et exhalationum, valde dissimili, succedere. Quapropter usum eius remedii ad frænandam sistendamque febrim ridet, et nunquam id, nisi in fine febrium, ad roborandum saltem stomachum, morbi diuturnitate relaxatum, atque ad restituendum primævo vigori sanguinem, longa morbi præsentia iam vapidum, adhibendum censet. Sed mireris merito, Medicum Romanum non pari felicitate eundem adhibere

bere corticem didicisse, qua illo non solum ad-
versus febres intermittentes tam diu magno lu-
cro Patres Iesuitæ in Collegio Romano, sed ipsis
quoque in febribus quibusdam continuis Medici
Romani, ut Cardinalis de Lugo testatur in *ep.
ad Lanzonium*, usi fuerint. Eundem corticis
effectum, quem evidentem, ac miraculosum vo-
cat, etiam Florentiæ expertus, ita publice col-
laudat *Fr. Redi* in *Exper. natur.* p. 143, ut prædi-
ctis Patribus universum orbem gratias debere
putet, quod eundem primi omnium cum tanta
sua gloria in Europam detulerint. Quo vero minus
viribus corticis ventorum ac tempestatum mu-
tationes, atque exhalationes fossilium, obstare vi-
deantur, securum Pallilium laudatus modo *Toz-
zi*, Neapolitanus, Medicus doctus, et longo usu
exercitatus, reddere potest, qui l. c. occasione
aphorismi Hipp. XXV, Sect. II, febres quartanas,
quas antehac Medici longissimas, ac fere
immedicabiles, habuerint, hac nostra ætate unius
ope corticis Peruviani, tam cito tutoque fugari,
docet, ut vel hinc patere liquido possit, quam
hæc veterum, in medicina facienda, temporibus
præcellant. Neque solum in quartanis, sed
etiam in tertianis, ceterisque intermittentibus,
cum

cum primum sunt invasuræ, utiliter adhiberi, testatur. Quin imo sibi compertum esse ait, eundem corticem febres quoque continuas, si opportune adhibeatur, infringere, atque intercipere, etiamsi mali moris sint, nullumque catharticum præmissum; modo dies aliquot præterierint, quibus fermentum febrile quodammo-
do extenuatum, exagitatum, ac dissolutum fuerit.

XI.

Equidem maiorem putarim cautionem requiri in usu corticis Peruviani in curatione febrium continuarum, neque eum temere adhibendum esse iis in febribus, quæ continentis sunt, nec remittunt, nullaque afflictis quietiora tempora præstant, sed uno tantum circuitu absolvuntur. Neque vero eidem facile locus erit concedendus in quibusvis continuis, quæ remissiones atque exacerbationes suas, easque vel statas et certas, vel incertas vagasque, habent. In quibus enim febribus æstus atque exacerbatio vehementius diutiusque urget, et minor est remissio, eisdem minus par vis corticis deprehenditur: Quo vero eadem plus de fervore remittunt, et propius accedunt ad intermit-

termittentes, ita, ut ante novam accessionem, aut leve externarum partium frigus, aut dorsum occupantes horrores, persentiantur, hoc tutius iis hunc corticem, maioriqve efficacia, adhibere licebit. Ex quo facile intelligitur, febrium continuarum, sive acutæ sint, sive lentæ, quarum et certi circuitus, et quietiora sunt tempora, expeditiorem rationem esse. Ac de his quidem intelligendæ sunt observationes, quas in *Zodiaco Med. Gall. Ann. II, m. Aug. et Ann. V, m. Ian.* itemqve apud *Badum, tr. de Cort. Peruvv. et Capuccium, ep. ad Protospath.* relatas legimus. Nam ubi sanguis lentescens naturæ negotium creat, et inflammatio subest, æstuqve continuo corpus iactatur et intenditur, melius salibus nitrosis, et alcalicis, falsisqve, ac eius generis remediis, æstum temperantibus pariter, ac facilem blandumqve cientibus sudorem, rem agi comperimus. Idemqve haud raro obtinet in intermittentibus, quæ pluribus paroxysmis, iisque præsertim vagis, uno die vires convellunt, neqve procul a continuis absunt.

XII.

ATqve hæc quidem in usu quotidiano collo-
D
cata

cata sunt. Accedit, quod itidem experientia comprobavit, hoc maiore corticem vi pollere, quo simplicior eius est præparatio et compositio. Solent quidem alii alia, tanquam corrigentia, vel adiuvantia, ac præsertim salem absinthii, vel eius generis alium, nitrum item antimoniatum, arcanum duplicatum, tartarum vitriolatum, salem ammoniacum, antimonium diaphoreticum, bezoardicum minerale, pulveres testaceos et crustaceos, corticem fraxini, lignum colubrinum, iuniperi, sassafras, rad. gentianæ, contrayervæ, serpentariæ Virgin. baccas iuniperi, fabas S. Ignatii, putamina nucum, herb. absinth. chamædr. fl. centaurii min. chamæmeli, sulphuris, theriacam, ipsumque opium, et varia demum purgantia, cortici commiscere, et suas quique compositiones commendare. Sed modus hic, ne farrago fiat remediorum, adhibendus est, imitatione naturæ, quæ nihil frustra, aut superflui, facit: sicut contra etiam nulla in re deficit. Id optime prisca vetustas scivit, et merito de Indis Piso l. c. his verbis laudat: *Certe cum considero, gentem hanc simplicibus, et cuiusvis obviis, ac vilioribus, herbis feliciter mederi affectibus contra naturam, tam externis*

ternis, quam internis : non dubito priscam Medicinam omnino talem fuisse, ac maximam partem compositorum istorum medicamentorum, a recentioribus inventam esse, suo potius, quam aegrotantium, commodo. Ut vix me contineam, quin cum Plinio exclamem : Quo Deorum istam perfidiam monstrante, hæc constituta sunt, ut sæpe contrariis qualitatibus constantia medicamenta simul misceantur, nisi ut carnificinam (addo et aurificinam) in humanum genus exerceamus. Quare tametsi cum Sydenhamio illos omnes, qui aliud quid, præter idoneum vehiculum, eidem cortici adiiciunt, vel inscitiae, vel doli mali, arguere nolim : tamen, si dicendum est id, quod toties exploratum compertumque multi docti viri habent, folius mihi corticis usus sanandis febribus intermittibus plerumque sufficere videtur, modo in tenuissimum redactus pulverem, quacunque libuerit forma, in quam ope aquæ, vini, et syrapi cuiusdam, redigi facile potest, eo, quem dixi, modo adhibeatur. Siquidem nullum miscendi artificium postulat, sed cuiusvis tantum palato idoneo vehiculo ita aptandus est, ne vis eius ab additis minuatur. Neque maiorem vim vel liquoribus, cum cortice

fermentatis, vel eius essentiaë, spiritu vini parataë, extractove, tribuendum puto.

XIII.

VT vero hæ vires corticis compertaë sunt et manifestaë: sic ratio et causa earum minus quidem constat. De qua cum sit difficile dicere, perinde, ut res postulat, ibo, qua potero, et quidem medico magis, quam philosophico pede, visurus primo ea, quæ sensibus patent, et tentabo deinde, quousque in interiora penetrare iuvet et liceat. Satis autem opinor constare, saporem Chinchinaë perquam amarum, et subadstringentem esse. Notum est etiam, eum vi ignis parum liquoris vel spiritus acidi, et oleum foetidum et crassum, salemque, herbarum more amararum, lixivium, sive alcalicum fixum, præbere, uti *Pitcarnius, Diss. med. p. 137,* et *Lemery, Cursu chym. edit. V. cap. XIX, p. 341,* notarunt, et ipsi comperi. Tum vero et illud liquet, eundem corticem omnis generis liquoribus solvi et extrahi, atque aquæ, vino, et spiritui vini saporem suum facilime largiri, ac infusionem eius in vino non minus, quam decoctionem in aqua, sangvini, vena secta misso, permixtam, fluidum eum et rutilantem reddere, et
porro

porro decoctionem illam, ad unam duasve uncias in venam canis iugularem siphone immiffam, vehementem primo palpitationem cordis, mox spasmos varios, in tetanum demum, mortemque, definentes, inducere, et, fectis deinde venis, sanguinem rutilantem, et nimis tenuem, rarumque, profluere, ut factis experimentis testatur *Io. Freind* in *Emmenol. cap. XIV.* Quibus addendus est effectus varius, quem prudens quisque, cui familiaris est eius corticis usus, deprehendit, et multi præstantes arte viri, ac præsertim *D'Aquin, Listherus, Bohnius, Monginotus, Sydenhamius, Iones, Deckerus*, animadverterunt, egregie hunc corticem ventriculum roborare, et acuere appetitum, ac deficientem corporis calorem excitare, viresque reficere, nec solum transpirationem promovere, sed etiam sudorem, et urinam, subindeque alvum, præsertim si recens sit, ciere, et quandam quasi diarrhœam parere, ita quidem, ut, ea deiectæ, fæces particulas corticis, materia quadam viscosa ac tenaci obvelatas, ostendant, et, qui hoc effectu usi sint cortice, omnes febre liberi manserint, nec ullo inde oriente symptomate atque incommodo afflicti fuerint.

XIV.

EX his enim collatis inter se comparatisque illud ingenio et ratione, quantum homines possumus, assequimur, vi non minus solvendi, quam stringendi, eo artificio mixtam esse Chinchinam, ut sanandis plerisque febribus, quæ ex primis viis ortum et fomitem habent, appri-me conveniat. Quod ut clarius appareat, neminem puto inficias iturum, de quo ipsos conqueri febricitantes audias, iis in febribus ventriculum et intestina langvere, nec cibos recte confici, et inde profecto crudo lentoque succo sanguinem inquinari, ac in eodem febris materiam colligi. Neque profecto ad hanc excitandam aliud quid præterea, quam pulsus cordis frequentior, ab illo eodem succo, vel undecunque excitatus, requiritur. Quod autem crudus ille succus ex primis viis in venas et sanguinem admittatur, id procul omni dubio laxatis et labefactis vasis lacteis tribuendum est. Nam uti ea nonnisi tenuem satis liquidumque succum transmittunt, quamdiu in iis pororum, per quos aditus ex intestinis patet, angustia et firmitas constat sibi, vigetque: sic ubi quavis causa labefacta

facta et laxata sunt eadem vascula, liquoribus etiam crassioribus aditus et transitus conceditur. Id quod eleganti hoc experimento, quod habet *Listherus* in *Act. Phil. Lond. n. 93. 142. 275*, demonstratur: Nimirum si canis, inedia quadraginta minimum horarum admodum famelico, carnis coctæ et aridæ, ac sine ullo humore ad augendam sitim, aliquot unciaë dentur, eiusque intestinum duodenum post quinque horas perforetur, et immisso siphone libra aquæ tepidæ, indigo bene trito tinctæ, iniiciatur, ac postea, confuto foramine, canis, vinculis solutus, sibi relinqvatur, horisque tribus exactis, venter eius aperiatur, vascula lactea non sine magna animi voluptate cœruleo plena liquore conspiciuntur, certo indicio, vasa illa, quoquo modo labefacta, non liquores tantum coloratos, sed crassiusculos etiam pulveres, et facile, et copiose, admittere.

XV.

IAm igitur si eam Chinchinæ vim, stringentem pariter ac solventem, ad illum, quem dixi, statum morbosum in febribus accommodemus, rationi perquam consentaneum erit, eam instaurando tono ac robori ventriculi et intestinorum, atque

atqve hinc procedentium venarum lactearum, et vasorum ac viscerum reliquorum, quo ad concoctionem ciborum, et rectam chyli secretionem, tum et circuitum sanguinis, et ab eodem pendentes secretiones excretionesque, præcipue opus est, ita prospicere, ut interim succus lentus et viscidus dividatur, attenuetur, et abstergatur, quodque eius ventriculo et intestinis obhærescit, facilius in alvum corporisque sentinam excidat, quod vero in vasis et visceribus, ipsoque inest sanguine, naturæ robore atqve imperio, sive, ut clarius dicam, vegetiore circulo sanguinis per ductus renum, et totius habitum corporis, glandulasque intestinorum, ac bilis vias, foras proiiciatur, eoque modo febris aliquando fluxione alvi, sæpius perspiratione aucta, obortoque sudore, et urina crassa ac largiore, solvatur. Qua quidem ratione cum et elaboratio, et secretio chyli instauretur, succusque crudus per firmatas angustias intra vasa lactea neque admitti, neque deduci in sanguinem possit, et quicquid eius collectum fuit, per tot naturæ exitus, ac præsertim per instauratam transpirationem, sensim paulatimque profligetur, fiat necesse est, ut cum statu corporis mutato

tato febris decedat, et sanitas redintegretur. Cumque in hominibus variis varia fit læsio toni vasorum ac viscerum, atque humoris lenti et viscerum copia et indoles, id quidem patet, non unam omnibus Chinchinæ quantitatem sufficere, et usum eius, aliquandiu continuatum, subinde etiam repetitum, extirpandis febribus, et confirmandæ valetudini, utilem ac necessarium esse. Liqvet etiam, eadem corticis vi Medicum naturam egregie adiuvari, quam ipsum præeuntem adminiculantemve habere, vel inde appareat, quod quivis paroxysmus febrilis, totaque non raro febris, copioso sudore, urinaque cocta, decedere soleat, et corpus integrum reddat. Neque folius ope valentis ac vegetæ transpirationis febres sanari, mirabitur, qui ex Sanctorianis observationibus noverit, eam omnium excretionum maximam esse, et reliquas cunctas sensibiles coniunctas longissime superare. Ac eandem ob causam etiam quartanæ æstivæ magna ex parte breves, autumnales vero, et maxime, quæ hyemem attingunt, longæ esse solent, ut *aph. XV, Sect. II, Hippocrates* advertit. Indidem perspicuum est, quantum emetica, ac lenientia, sive fordes primarum viarum eluentia et

abstergentia, perspirationi ventriculi et intestino-
rum, totiusque corporis, neque uno adeo no-
mine curationi febrium faveant et conferant.

XVI.

QUodsi nunc ratio et natura Chinchinæ ita
comparata est, ut stringendi pariter ac sol-
vendi, sive roborandi aperiendique vi gaudeat,
in aperto est illorum error, qui Chinchinam vi-
scera et sanguinem constringendo, motumque
eius cohibendo, et materiam noxiam figendo,
atque in visceribus abdendo, febres sistere, eo-
que modo et recidivas, et morbos graviores
inferre, contendunt. Hi si illud tantum consi-
derent, quod quotidiana experientia confirmat,
Chinchinam non modo sudorem et urinam mo-
vere, ac deficientem corporis calorem reficere,
sed etiam ante paroxysmum febrilem dosi paulo
maiori sumtam, haud raro frigus quidem minue-
re, sed tanto magis æstum intendere, aliter for-
tasse sentient, facileque comprehendent, tan-
tum abesse, ut illud divinum remedium obstru-
ctiones viscerum, cachexiam, icterum, hydro-
pem, aliosque morbos chronicos pariat, ut po-
tius eosdem, ex febribus præsertim ortos, feli-
citer

citer fanet. Ita enim *D. D' Aquin*, ut in *Zodiarco Gall. Ann. V, m. Aug.* extat, animadvertit, usu eius febres per insensibilem transpirationem, imo sæpissime per copiosam sudorum profusionem, decedere, adeo, ut etiam illius vi alvus motu critico referetur, et in plurimis ægris viæ urinariæ pateant excretioni adeo salubri, ut una cum quartana hydrops, ab illa excitatus, disparuerit. Idem *Iones*, *tr. de febr. et Restaurandus*, *Hippocrat. de usu Ch. Ch.* ut alios taceam, se observasse, testantur. Meminit Præses Studiosi cuiusdam, qui cum per plures menses quartana laborasset, et diu purgantibus, ac spiritu salis ammoniaci, et bezoardico, cum essentiis amaris frustra usus esset, accedente ingenti tumore pedum oedematoso ad ventrem usque, præmissis emetico, solius usu Chinchinæ, et applicato pedibus spiritu vini absinthite, brevi restitutus fuit. Quodsi Chinchina vi tantum adstringente febres susteret, et tanta, quanta vulgo proferuntur, damna pareret, profecto nemo innumerabilium, qui eodem remedio per unam pluresve hebdomadas ad unam, duas, pluresve uncias usi sunt, ab iis immunes mansissent, atque ad perfectam valetudinem rediissent. Quod tamen rerum usus

docet, et nemini, nisi usus Chinchinæ imperito, ignotum esse potest. Itaque, si vel recidiva, vel morbus alius feбри cuidam, cui fugandæ Chinchina adhibita fuit, succedat, id certe non remedio infanti, sed vel inepto eius usui, vel erroribus ægrotantis, vel impuritati corporis, et neglectæ curæ ac providentiæ accidentium, quæ et alia quævis febrifuga subsecuta fuissent, tribuendum est. Vt enim remedium recte agat, recta etiam methodo secundum varias indicationes adhibendum, ac providendum est, quid ante usum, quid in usu eius, et quid demum post eundem, faciendum sit. De recidivis recte *Restaurandus*, l. c. in *præfat.* *Quid iniquius, inquit, quam a China Chinæ extorquere, ut nequaquam ab ea assumpta revertantur febres? Nunquid sæpe sæpius animadvertitur illarum reditus, postquam fuerunt curatæ ab assumptis catharticiis, aliisve remediis? Præterea an China Chinæ tenetur prohibere, ne, qui reduce fruitur valetudine, errata in diætâ committat? ne causæ externæ, et animi pathemata febrim exulem renovent?*

XVII.

NOn opus esse puto hic, vel de fermentatione sanguinis, quam cortex sistere dicitur, vel de spiritu vitali, aut animali, illo quorundam februm intermittentium fabro, quem idem remedium mulcere et ligare volunt, aliquid addi: Siquidem fermentationem sanguinis nullam, et illud adeo simile, quo cerevisiæ fermentescenti iniecta amara fermentationem sistere dicuntur, hic prorsus dissimile esse, in vulgus iam notum est. Nec minus spiritus, vel, ut quibusdam vocatur, archæus faber a prudentibus explosus est. Ii vero, qui febrim motum naturæ salutarem vocant, et conatum, quo illa noxium ab utili segregare eiicereque intendat, monendi sunt, ne naturam consulto et cogitato, studioque tuendæ sanitatis, ut placere nonnullis video, motus febriles excitantem, atque ad bonum finem dirigentem, sibi fingant, cum ea solius vi artificiosæ constructionis suarum partium, et prorsus ἀπροαίρετως, ac necessario, nullo iudicio, nulla præcognitione, nec raro ad sui interitum potius, quam conservationem, agat. Nam quoquo modo febris naturam indagemus, eam a corde,

non a facultate quadam cognoscente, cuius consilio prudentiaque regatur, sed vi causæ cuiusdam morbificæ, quæ varia esse potest, ad pulsum sive contractionem velociorem adactò et incitato, pendere deprehendemus. Quo quidem cordis motu cum sanguis in rapidiorem abripiatur circuitum, eoque et totum corpus, sæpe una cum anima, conturbetur, et nunc solutio excretioque humoris noxii, modo aliarum læsio partium, aut maior et solidi et liquidi corruptio, sequatur, necesse est, post tot exantlatos cordis labores, febrem vel in sanitatem, vel in morbum alium, vel in mortem verti. Qua ratione iam olim *Celsus*, rem melius intelligens, febrem sæpe præsidio esse dixit, l. c. lib. II, c. 8, nimirum ratione aliorum morborum, a quibus solutione eiectioneque vitiosæ materiæ hominem liberat. Sed quia febribus homines maximo vitæ discrimine conflictari, nec minus eos obire cernimus, qui solius bonitati naturæ confidunt, id quidem patet, in earum curatione naturam, ubi recte movet, sibi que sola sufficit, nulla importuna medicina temere irritandam, vel impediendam: sin aliter eveniat, et natura se expedire a morbo, quo implicatur, minus possit,

fit, aptis eam auxiliis adiuvandam, et arte sup-
plendum esse, in quo ipsa deficit. Nam ideo
Deus, fortis misertus nostræ, tam multa dedit
remediorum genera, tamqve varia arte mirabili
et consilio ad variorum sanationes morborum
distribuit, ut eorum adiumento laboranti atqve
afflictæ naturæ succurramus. De febribus qui-
dem intermittentibus satis constat, eas solius vi
naturæ perraro ita domari, quin diu hominem
graviterqve teneant, ac graviora tandem mala
inferant, genuino autem Chinchinæ usu ita ex-
pugnari, ut etiam quartana, quæ miris quondam
modis et laborantes, et curantes, fatigabat, iam
prope levissimis morbis annumeretur.

XIIIX.

IN quo autem situm sit illud mixtionis artifici-
um, unde ista singularis in fugandis febribus
vis et efficacia pendet, quæ Chinchina inter ce-
tera eminet remedia, quæ cum sapore, tum pro-
ductis chymicis, et viribus roborandi aperiendi-
que, cum eadem alioqui quodammodo conve-
niunt, ego quidem ingenue ignoro, neque id
ægre fero, cum mea intersit, nosse vires corticis
et proprietates ex usu et effectis, quæ in corpo-
ribus

ribus nostris præstat. Neque enim aliunde re-
ctius, quam ex eventibus, sive observationibus,
caute et accurate factis, vires remediorum per-
spicere possumus. Ex vultu coniecturam faci-
mus, quantum quisque animi habeat. Vires
autem Chinchinæ non modo non aspectu, sed
nec odoratu, neque gustatu sentire et percipere
possumus. Ac frustra tempus consumit, et
oleum ac operam perdit, qui eas ad gradus ca-
loris et siccitatis referre, vel ministerio ignis at-
que analysi chymica evolvere, et vel ad salis, aut
sulphuris, aut terræ dominatum, vel ad acidi
et alcali pugillationem, vel denique ad materiæ
subtilis et igneæ motum, aut ad turbas ignota-
rum figurarum revocare nititur. Vim novi ma-
gnam esse in ipsa partium proportione, ut ex
mixtura carbonis, nitri et sulphuris, rebusque
aliis, ac medicamentis artefactis patet. Sed
quis aliter Chinchinæ partes, et earum compa-
rationem proportionemque, quam coniectura,
assequetur? Et si vel maxime cognitam eam ha-
beamus, non tamen melius febres curabimus,
neque aliter vires eius et utilitates, quam usu et
periclitatione, addiscere poterimus. Quo ma-
gis mirari subeat, alios in parte salina alcalica,
acidum

acidum absorbente, alios in terrea, adstringente, illas eximias ac præcellentes Chinchinæ vires quærere, cum planum sit, nullum vel alcalicum, acidumque absorbens, vel terreum, adstringensve remedium, eadem virtute pollere. Nec vero est, ut in huius rei argumentum radices pentaphylli adducantur, quas quippe, ut alia, quæ hic moneri possent, taceam, experientia docet, vix parva Chinchinæ parte æquari conferrique posse. Hoc scite Sponius monuit, cum in *Observ. de febr. et febrifug. qu. XXII*, scribit: *Hippocrates in febribus intermittentibus radice pentaphylli utitur: sed nisi hæc planta maioribus polleat viribus in Græcia, exiguæ his in regionibus deprehenduntur, etsi levis adstrictionis sit particeps; quamobrem addit, nisi desinat febris, exhibeatur ægro succus trifolii, cum succo silphii ex vino, æquali portioni aquæ remixto.*

XIX.

Quæ cum ita sese habeant, patet profecto, quo iure magnam hanc medicinam, quam merito miraculosam vocat *Fr. Redi*, l. c. et cui principem locum inter omnia, quotquot sunt, remedia deferre non dubitavit *Sydenhamius* l. c. nomine medicinæ empiricæ, fallacis, et dolosæ,

in contemtionem multi adduxerint. An enim aliter alia quævis præstantia remediorum genera inventa sunt, præterquam usu, et effectorum atque eventuum observatione, sive ἐμπειρία? An aliunde novimus, vires radicis vomitivæ Ipecacuanhæ in dysenteria, in vigiliis et doloribus opii, in lue venerea hydrargyri, lignique Indi, quod gvaiaicum dicitur, in scorbuto Britannicæ herbæ, et corticis VVinterani? ut emetica, purgantia, atque alia præteream remedia. Annon ipse Hippocrates artem medendi experientia didicit? Is enim, cum mos iis temporibus fuisset, liberatos morbis scribere in templis Apollinis et Aesculapii, ut postea similitudo proficeret, excrispisse medicamenta longo usu et periclitatione comperta ex pendentibus tabellis dedicatitiis perhibetur, et cremato templo Aesculapii in Epidauro Medicinam hanc instituisse, quæ Clinice dicitur, circa decumbentes in lectulis invisendos et percurandos occupata. Quamvis negandum non sit, eum tum a patre Heraclida, tum ab avo Hippocrate, etiam præceptis quibusdam institutum atque imbutum fuisse. An hucusque ex Mathesi, et Philosophia, vel Peripatetica, vel corpusculari, atque experimentalis, Chymiæve laboribus, et omni ingenii vi, præstantius Chinchina, vel

vel ei saltem par, febrifugum inveniri potuit? Tempus et charta me deficerent, si cuncta remedia, quæ forte sola, vel casu deprehensa, ac sæpe diuque quæsitata, fortuito tandem, quasi divinitus inventa, atque a brutis etiam animantibus, a natura facultates multarum herbarum experiendo edoctis, monstrata, et usu observandique consuetudine, sensuum magistra et perfectrice, reperta sunt, figillatim prosequi vellem. Ac nimis quidem inter cordatos constat, quantum sine huiusmodi remediis in curationibus morborum valeamus. Recte laudatus *Piso*, atque ad mentis meæ sensum l. c. ubi de Medicina utriusque agit Indiæ: *Quamvis plurima in hac barbarie occurrant cruda, corruptaque, et Hippocratica arte indigna: sunt tamen non pauca insuper utilissima, atque antiquitatis emula, quæque vel eruditissimos Medicos exercere queant. Multarum sane artium rudimenta ipsis ab animantibus (quæ benigna mater natura voluit carere arte insita inprimis curandi morbos suos) ad nos redundare fatendum est. Quis dubitet ab his etiam mortalibus, licet remotissimis a dogmatica medendi arte, non tantum saluberrima et secreta remedia, antidota, medendique modos, veteribus incognitos, ad nos posse derivari; quibus paulatim per manus traditis, et tandem quasi in succum et sanguinem, a Rationalibus conversis, Doctorum Scholæ et libri superbiant, modo acceptis e vulgo remediis ratio et rectus usus adhibeatur, in quo Summa artis posita est?*

XX.

AD ultimum cum errores eorum, qui Chinchinam Medicinæ fallacis et dolosæ insimulare non dubitaverunt, iam satis per se ipsi pateant, verbis super

perfedeo. Nec vero quicquam de discrimine inter
 corticem verum, et adulterinum ac fucatum, hic ad-
 dendum puto, cum ille iam in vulgus notus sit, ac
 vili admodum pretio veneat. Concludam sententia
 Præfidis, quam pridem de viribus Chinchinæ fini dis-
 fertationis de inflammatione adiecit, et veram esse de-
 prehendet, qui eo cortice recte utetur: Februm in-
 termittentium tutissimum pariter ac fortissimum re-
 medium est cortex Peruvianus, cuius usum qui prin-
 cipio illarum dissuadent, ægrosque aliquandiu vexan-
 dos censent ante, quam illum adhibeant, nil plus sa-
 piunt iis, qui hydropis, febres illas excipientis, cul-
 pam in eundem conferunt. Nam satis præclara sua-
 rum virium exempla prodidit in debellandis, non so-
 lum novis, cœptisque febribus, sed etiam inveteratis,
 iisque cum oedematosis pedum tumoribus, et aqua
 intercute, febre collecta, coniunctis, itemque conti-
 nuis ipsis, nulla omnino vomitione, aut sanguinis mis-
 sione, aliave exinanitione sensibili adhibita, quarum
 aliam atque aliam, interdum quidem necessariam,
 nonnunquam vero inutilem, ac perniciosam existima-
 verim. Nec vero minus rationi conciliatur eadem
 corticis efficacia, cum vis non minor aperiens, ac di-
 vellens, et dissipans in minima lentorem febrilem,
 quam corroborans in eo insit; secus, atque opinan-
 tur, qui obstructions inde, febres duplicatas,
 et cachexias metuunt, naturæ tantî remedii,
 ac usus, indolisque febrium
 ignari.

